

مقاله ها و خبرهای آموزشی و فرهنگی

@eduarticle

تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر انشایی در

دانش آموزان پایه سوم ابتدایی

نوشته دکتر سید احمد احمدی (۱) - شیرین امین مقدسی (۲)

معرفی مقاله

پژوهشی را که در بر دارید به بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر میانگین نمره انشای دانش آموزان پایه سوم ابتدایی می‌پردازد و هدف آن پی بردن به میزان تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر میانگین نمره انشای دانش آموزان دوره ابتدایی است. نویسندگان محترم در این پژوهش فرضیه‌های زیر را مورد بررسی قرار داده است:

- ۱- آموزش مهارت‌های اجتماعی میانگین نمره انشای دانش آموزان پایه سوم را افزایش می‌دهد.
  - ۲- میانگین نمره انشا در دانش آموزان دختر و پسر پایه سوم ابتدایی که آموزش مهارت‌های اجتماعی را گذرانده‌اند، نسبت به آنان که با این مهارت‌ها آشنا نشده‌اند، تفاوت معناداری دارد.
- شرکت کنندگان در این تحقیق آزمایشی ۷۰ دانش آموز پسر و ۷۰ دانش آموز دختر پایه سوم ابتدایی بودند که به صورت تصادفی ساده از دبستان‌های شهرستان ساوه انتخاب شدند. ۳۵ نفر از پسران و دختران به حکم قرعه و به صورت تصادفی در گروه آزمایش و ۳۵

نفر از هر کدام در گروه گواه قرار گرفتند. ابزار تحقیق آزمون انشا بود که به عنوان پیش آزمون و پس آزمون اجرا شد. متغیر مستقل آموزش مهارت‌های اجتماعی بود که براساس مهارت‌های مطرح شده استفتز و بام^(۱) شورت متخصصان طی هشت جلسه به افراد گروه آزمایش آموزش داده شد.

نتایج تحقیق نشان داد که آموزش مهارت‌های اجتماعی میانگین نمره انشای دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی را افزایش می‌دهد. بین میانگین نمره انشای دانش‌آموزان پسر و دختری که مهارت‌های اجتماعی به آن‌ها آموزش داده شده بود، تفاوت معناداری وجود نداشت.

این مقاله را سرکارخانم شیرین امین مقدسی به راهنمایی جناب آقای دکتر سید احمد احمدی نوشته و در اختیار فصلنامه قرار داده است که به این وسیله از آنها قدردانی می‌شود.

فصلنامه

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

مقدمه و پیشینه

آدمی از هزاران سال پیش قلم به دست گرفت تا آن‌چه را که می‌بیند، می‌شنود و می‌آموزد به رشتهٔ تحریر در آورد. ارزش قلم تا بدان‌جاست که خداوند متعال در قرآن مجید با بیان "ن و القلم و ما یسطرون" یعنی سوگند به قلم و آن‌چه نویسندگان می‌نویسند، به قلم و نوشته سوگند می‌خورد. نوشتن یکی از وسایل ارتباط در بین انسان‌هاست که از کلیه عوامل محیطی و تجربه‌های فردی تأثیر می‌پذیرد. تجربیات روزمره، مهارت‌های اجتماعی، بازدیدها و مشاهدهٔ پدیده‌ها می‌تواند به رشد ذهنی کودک کمک کند و بر نوشتن تأثیر گذارد. مهارت‌های اجتماعی شامل رفتارهای آموخته شده و قابل قبول جامعه است که توانایی افراد را در ابراز احساسات، افکار و عقاید افزایش می‌دهد (کارتلیج و میلیرن، نظری‌نژاد، ۱۳۶۹). با توجه به این‌که یکی از راه‌های ابراز احساسات، افکار و عقاید نوشتن انشاست و مهارت‌های اجتماعی در ابراز احساسات و افکار نقش عمده‌ای دارد، می‌توان پیش‌بینی کرد که کسب مهارت‌های اجتماعی توان افراد را در نوشتن انشا بالا می‌برد. انشا به معنای به وجود آوردن، آشکار نمودن و شروع کردن است. در اصطلاح آموزشی انشا عبارت از نوشتن نظریات، عقاید، احساسات و افکار دربارهٔ موضوعی است. ناتوانی در نوشتن انشا را می‌توان متأثر از عوامل زیر دانست (گرچی، ۱۳۷۴):

- ۱- محدود بودن تجارب
- ۲- فقدان انگیزه نوشتن
- ۳- آشفتگی افکار
- ۴- ناآگاهی از مهارت‌های نوشتن
- ۵- واژگان ناکافی
- ۶- ارتباط ضعیف.

کسب مهارت‌های اجتماعی می‌تواند ارتباط متقابل فرد را بهبود بخشد، افکار او را منظم کند، به تجارب او بیفزاید، در بیان افکار فرد به او کمک کند و در نتیجه، آمادگی فرا را برای نوشتن افزایش دهد.

دربارهٔ نوشتن انشای فارسی در دبستان تحقیق چندانی صورت نگرفته است. بررسی نواب‌پور و ادریسی (۱۳۷۳) دربارهٔ روش‌های رایج تدریس انشای فارسی در مدارس ابتدایی شهر یزد نشان داد که برای تدریس انشای فارسی روش منظم و مشخصی وجود ندارد. دانش‌آموزان ابتدایی تبدیل نظم به نثر و خلاصه‌نویسی را به نوشتن درباره یک موضوع ترجیح می‌دادند. دانش‌آموزان از منابع مختلف از جمله اعضای خانواده، خواندنی‌های غیردرسی، تجربیات شخصی و ارتباطات اجتماعی برای نوشتن انشا استفاده

می‌کردند. آن‌ها در بیان افکار خود، ایجاد نظم فکری و داشتن طرح برای نوشتن انشا اشکال داشتند. قاسمی (۱۳۷۶) آموزش فرایند - محور انشا را در کلاس دوم ابتدایی به آزمایش گذاشت. او دو مدرسه راهنمایی دخترانه و پسرانه را در شیراز به صورت تصادفی برگزید و از هر کدام دو کلاس دوم را به عنوان گروه آزمایشی و گواه انتخاب کرد. در گروه آزمایش با روش فرایند - محور به آموزش انشا پرداخت. در این روش بر ترتیب درست جملات، استفاده از علائم، رسایی مطالب، قابلیت درک، پیوستگی مطالب، نوآوری و خلاقیت و نظم منطقی تأکید می‌شد. مقایسه داده‌ها نشان داد که روش فرایند - محور بر بهبود انشانویسی دانش‌آموزان تأثیر داشته است. عباسیان (۱۳۷۴) جایگاه درس انشا در دوره راهنمایی در استان مرکزی را بررسی کرد. نتایج این بررسی نشان داد که معلمان در تدریس انشای فارسی تمایل کافی از خود نشان نمی‌دادند. دانش‌آموزان پسر بیش از دختران به آموختن این درس علاقه نشان می‌دادند و دانش‌آموزان مطالعه کتب غیردرسی را در نوشتن انشا مؤثر می‌دانستند.

بسیاری از دانش‌آموزان در انتقال دیدگاه‌ها و نظریات خود به دیگران اشکال دارند. وقتی دانش‌آموز از ارائه مطالب به صورتی روان و روشن به دیگران ناتوان باشد، احتمالاً در نوشتن آن‌ها هم با مشکلاتی روبه‌رو خواهد شد. ارتباط با دیگران و تبادل با آنان که با کسب مهارت‌های اجتماعی حاصل می‌شود، می‌تواند توانمندی دانش‌آموزان را در بیان محتوای ذهنی خود افزایش دهد. ارتباط راحت‌تر از مقاومت‌های ذهنی می‌کاهد و بیان شفاهی و کتبی را آسان‌تر می‌کند. این تحقیق اثر مهارت‌های اجتماعی را بر نوشتن انشای فارسی به محک تجربه می‌گذارد و با یک برنامه مشخص این مهارت‌ها را به دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی در شهرستان ساوه آموزش می‌دهد تا اثر آن‌ها بر نوشتن انشا بررسی کند. بررسی منابع موجود بیانگر این است که تاکنون تحقیقی در این مورد صورت نگرفته است.

روش تحقیق:

روش تحقیق تجربی است و از گروه آزمایش و گواه با پیش‌آزمون و پس‌آزمون استفاده شده است. طرح تحقیق به صورت زیر است:

جنس	گروه	پیش‌آزمون	متغیر مستقل	پس‌آزمون
پسر	آزمایش	T ₁	+	T ₂
	گواه	T ₃		T ₄
دختر	آزمایش	T ₁	+	T ₂
	گواه	T ₃		T ₄

جامعه آماری:

جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش‌آموزان پسر و دختر پایه سوم ابتدایی مدارس دولتی شهرستان ساوه در سال تحصیلی ۷۸-۷۷ شامل ۱۸۹۰ پسر و ۲۰۳۰ دختر بودند که در ۲۷ دبستان پسرانه و ۲۹ دبستان دخترانه تحصیل می‌کردند. روش انتخاب نمونه تحقیق این‌گونه بود که ابتدا نام همه مدارس ابتدایی پسرانه و دخترانه شهرستان ساوه نوشته شد و از بین آنها دو کلاس سوم پسرانه و دو کلاس سوم دخترانه به صورت تصادفی ساده انتخاب گردید. هر کلاس ۳۵ نفره بود و در مجموعه، ۷۰ نفر پسر و ۷۰ نفر دختر انتخاب شدند. سپس با قرعه یک کلاس دخترانه و یک کلاس پسرانه برای گروه آزمایش و دو کلاس دیگر برای گروه گواه انتخاب شدند.

ابزار تحقیق:

ابزار تحقیق در پیش‌آزمون و پس‌آزمون، امتحان درس انشا بود که قبل و بعد از اجرای متغیر مستقل از دانش‌آموزان گرفته شد. موضوع امتحان انشا در پیش‌آزمون "رعایت پاکیزگی و نظافت خود، مدرسه و محیط زندگی" و در پس‌آزمون "شهر ما خانه ما" بود. نوشته‌های دانش‌آموزان را معلمان جمع‌آوری کردند و چند معلم با تجربه و مسلط بر اساس ملاک زیر به آن‌ها نمره دادند. (حاجیان، ۱۳۷۴).

ملاک‌های نمره دادن به انشا دانش‌آموزان

بارم	ملاک‌ها	
۳ نمره	داشتن مقدمه، متن مربوط و نتیجه‌گیری	۱
۷ نمره	وجود ارتباط منطقی بین مطالب و رسا بودن مطالب	۲
۱ نمره	ابداع و ابتکار و استفاده از آرای مختلف	۳
۲ نمره	تکراری نبودن مطالب و جملات	۴
۲ نمره	ارائه صحیح مطالب از نظر املائی و دستوری	۵
۲ نمره	استفاده صحیح از علائم نقطه‌گذاری و قوانین نگارش	۶
۳ نمره	زیبایی‌نویسی، حاشیه‌گذاری و تمیز و مرتب بودن نوشته	۷
۲۰ نمره	جمع	

برای تعیین روایی محتوایی امتحان انشا از نظر معلمان و متخصصان اندازه‌گیری و

سنجش در آموزش و پرورش اصفهان، دانشگاه اصفهان و دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان استفاده شد و همه این صاحب نظران شمول محتوای امتحان انشا را تأیید کردند. برای تعیین ضریب اعتبار امتحان انشا در پیش آزمون و پس آزمون از روش آزمون‌های هم‌تا استفاده شد. ضریب اعتبار براساس هم‌بستگی نمرات دو آزمون هم‌تا که شباهت زیادی به یک‌دیگر دارند ولی کاملاً یکسان نیستند، به دست می‌آید. خطای اندازه‌گیری و کمبود یا نبود همسانی میان دو فرم هم‌تای آزمون، قابلیت اعتبار آن را کاهش می‌دهد (سرمد و همکاران، ۱۳۷۶). در این تحقیق، ضریب اعتبار با محاسبه ضریب هم‌بستگی بین نمرات انشای پیش آزمون و پس آزمون با نمرات انشای کلاس مربوط به عنوان آزمون هم‌تا به دست آمد. ضریب اعتبار برابر با $0/86$ و نشان دهنده هم‌بستگی بالای نمره‌های پیش آزمون و پس آزمون با انشای کلاس و معرف اعتبار بالای امتحان پیش آزمون و پس آزمون بود.

متغیر مستقل، آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان بود. مهارت‌های اجتماعی ۸ مهارت را در برمی‌گرفت. که از مهارت‌های اجتماعی استغفر^(۱) اقتباس شده بود (به نقل از کارتلیج و میلیرن، ترجمه نظری نژاد، ۱۳۶۹).

هشت مهارت اجتماعی عبارت بودند از:

- ۱- مهارت مربوط به گفت و شنود با دیگران و احترام گذاشتن به آنان؛
- ۲- مهارت مربوط به سازگاری با افراد گروه؛
- ۳- مهارت مربوط به پذیرفتن مقررات و اطاعت از آن؛
- ۴- مهارت مربوط به مراقبت از خود، محیط کلاس و مدرسه؛
- ۵- مهارت مربوط به رعایت موازین اخلاقی؛
- ۶- مهارت مربوط به مسؤولیت‌پذیری؛
- ۷- مهارت مربوط به شرکت در فعالیت‌های گروهی؛
- ۸- مهارت مربوط به مواجهه با تعارض؛

این مهارت‌ها در هشت جلسه آموزش داده شد. در هر جلسه، ابتدا هدف از مهارت مورد نظر بیان می‌شد. سپس توضیح مهارت، به نمایش گذاردن آن، ایفای نقش توسط اعضای گروه برای کسب اطمینان از یادگیری مهارت به همراه اجرای ارائهٔ پس‌خوراند به اعضا برای اجرای مهارت و مشخص کردن تکلیف برای اجرای عملی آن در فاصلهٔ بین جلسات ارائه می‌گردید. زمان هر جلسه $1/5$ ساعت در هفته بود. در این جا برای نمونه یکی از جلسات آموزش (جلسهٔ چهارم) مهارت‌های اجتماعی ارائه می‌شود.

هدف: یادگیری مهارت مربوط به گفت و شنود با دیگران و احترام گذاشتن به آنان

- ۱- مرور یادداشت‌های مربوط به مهارت جلسه قبل؛
  - ۲- اجرای مهارت جدید؛
  - ۳- توضیح مهارت جدید؛
- توضیح در مورد: - سلام و احوال‌پرسی کردن با دیگران و نگاه دوختن به چشم دیگران هنگام صحبت کردن با آنان.
- لبخند زدن هنگام برخورد با دیگران
  - گفت و گو کردن با لحن مناسب و گوش کردن به صحبت‌های اشخاص هنگام گفت و گو.
  - کمک کردن به دیگران و همدردی با آنان هنگام بروز مشکلات.
- ۴- اجرای مهارت توسط مربی؛
- نشان دادن نحوه صحیح سلام و احوال‌پرسی کردن با دیگران (به طور عملی در کلاس)
  - نشان دادن نحوه صحیح برخورد با دیگران؛
  - نشان دادن لحن مناسب سخن گفتن با دیگران؛
- ۵- ایفای نقش توسط دانش‌آموزان؛
- در این مرحله، مربی دانش‌آموزان را به گروه‌های دو یا چند نفره تقسیم می‌کند و از آن‌ها می‌خواهد که موارد فوق را در برابر یکدیگر اجرا کنند. مربی نیز در ضمن اجرای نقش بازخورد لازم را به آن‌ها ارائه می‌دهد.
- ۶- تعیین تکلیف
- دانش‌آموزان باید سعی نمایند که در سلام و احوال‌پرسی با دیگران پیش‌دستی کرده و با لبخند و روی خوش با دیگران برخورد کنند.
  - به دقت به صحبت‌های آن‌ها گوش دهند و با لحن مناسبی با آن‌ها سخن بگویند.
  - در هنگام بروز مشکل برای دوستان یا اعضای خانواده به آن‌ها کمک کنند.
  - در صورتی که موارد یاد شده را به درستی اجرا کرده‌اند، یادداشت نمایند.

فرضیه‌های تحقق:

- ۱- آموزش مهارت‌های اجتماعی، میانگین نمره انشای دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی را افزایش می‌دهد.
- ۲- میانگین نمره انشای دانش‌آموزان دختر و پسر پایه سوم ابتدایی که آموزش

مهارت‌های اجتماعی دریافت کرده‌اند، نسبت به کسانی که این آموزش‌ها را ندیده‌اند، تفاوت معناداری دارد.

نتایج تحقیق:

پس از اجرای متغیر مستقل و انجام پس‌آزمون، نمرات به‌دست آمده از پس‌آزمون با نمرات پیش‌آزمون مقایسه و با آزمون‌های آماری تجزیه و تحلیل شد. فرضیه اول تحقیق: آموزش مهارت‌های اجتماعی، میانگین نمره انشای دانش‌آموزان پایه سوم را افزایش می‌دهد. نتایج مربوط به این فرضیه در جدول ۱، ۲ و ۳ آمده است.

جدول ۱- مقایسه میانگین نمره انشای دانش‌آموزان پایه سوم در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

T	خطای معیار	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه	
۰/۰۱۳	۰/۳۲	۳/۷۲	۱۲/۹۴	۳۵	آزمایش	پیش‌آزمون
	۰/۴۳	۳/۶۵	۱۲/۹۵	۳۵	گواه	
۴/۰۷۰	۰/۳۸	۳/۲۱	۱۴/۹۳	۳۵	آزمایش	پس‌آزمون
	۰/۴۳	۳/۶۴	۱۲/۵۷	۳۵	گواه	

$$*P < 0.05 \quad df = 68$$

جدول یک نشان می‌دهد که ۱ به دست آمده در پس‌آزمون از ۲ جدول در سطح ۵ درصد اطمینان بیش‌تر است و تأثیر متغیر مستقل را می‌رساند. در جدول ۲ مقایسه تفاضل میانگین نمره انشای پیش‌آزمون از پس‌آزمون در گروه آزمایش آمده است.

جدول ۲- مقایسه تفاضل نمرات انشای پیش‌آزمون از پس‌آزمون در گروه آزمایش

T وابسته	۹۵ درصد اطمینان		خطای معیار	انحراف معیار	میانگین	
۳/۳۵	حد بالا	حد پایین	۰/۲۴	۲/۸۴	۰/۸	پیش‌آزمون - پس‌آزمون
	۱/۲۸	۰/۳۳				

$$P < 0.05$$

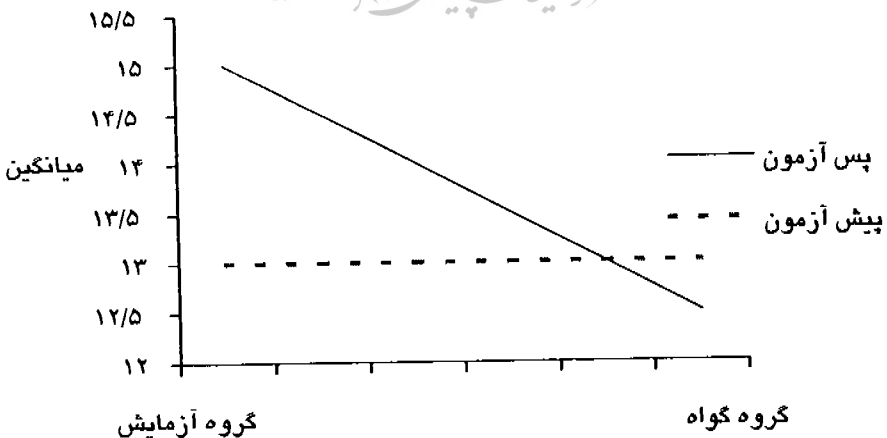
۱ تفاضل پیش آزمون از پس آزمون نیز تفاوت معناداری را نشان می‌دهد و نشان دهنده تأثیر متغیر مستقل در گروه آزمایش است. در جدول ۳، تحلیل واریانس با توجه به متغیرهای جنسیت و پیش آزمون آمده است.

جدول ۳- تحلیل واریانس با در نظر گرفتن جنسیت و پیش آزمون

قدرت آزمون	F	سطح معناداری	میانگین مجدورات	درجه آزادی	
۱/۰۰	۳۱/۸۹	۰/۰۰	۱۹۶/۵۲	۱	آزمایش
۰/۱	۰/۴۵	۰/۵	۲/۷	۱	جنسیت
۰/۰۵	۰/۰۲	۰/۸۸	۰/۱۳	۱	آزمایش و جنسیت

F به دست آمده در جدول ۳ در گروه آزمایش که تحت تأثیر متغیر مستقل بوده است، از جدول در سطح ۵ درصد بیش تر است و نشان می‌دهد که با عنایت به متغیرهای پیش آزمون و جنسیت متغیر مستقل بر گروه آزمایش تاثیر داشته است. براساس نتایج ۱ مستقل در جدول ۱ و ۱ هم بسته در جدول ۲ و F به دست آمده در جدول ۳ متغیر مستقل یعنی مهارت‌های اجتماعی، میانگین نمرات دانش آموزان را افزایش می‌دهد و فرضیه اول تحقیق تأیید می‌شود.
نمودار ۱- تأثیر متغیر مستقل را بر گروه آزمایش نشان می‌دهد.

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

نمودار ۱- مقایسه میانگین‌های پیش آزمون و پس آزمون انشا در گروه‌های آزمایش و گواه

فرضیه دوم تحقیق: میانگین نمره انشای دانش آموزان دختر و پسر پایه سوم ابتدایی که

آموزش مهارت‌های اجتماعی را دریافت کرده‌اند، نسبت به کسانی که این مهارت‌ها را آموزش ندیده‌اند، تفاوت معناداری دارد. جدول ۴ نتایج مربوط به این فرضیه را نشان می‌دهد.

جدول ۴- مقایسه میانگین‌های دانش آموزان دختر و پسر در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

T	خطای مستقل	انحراف معیار	میانگین	تعداد	جنسیت	
۰/۰۴۸	۰/۴۲	۳/۵۲	۱۳/۰۸	۷۰	دختر	پیش‌آزمون
	۰/۳۴	۲/۸۸	۱۲/۸۱	۷۰	پسر	
۰/۱۳	۰/۴۴	۳/۶۹	۱۳/۷۱	۷۰	دختر	پس‌آزمون
	۰/۴۲	۳/۵۸	۱۳/۸	۷۰	پسر	

بر اساس جدول ۴، ۱ به دست آمده در مقایسه میانگین دانش‌آموزان دختر و پسر در پیش‌آزمون و پس‌آزمون در سطح ۵ درصد کم‌تر از ۱ جدول است و با توجه به F به دست آمده در تحلیل کواریانس (جدول شماره ۳) که جنسیت تأثیری نداشته است، فرضیه صفر پذیرفته می‌شود و بین دانش‌آموزان دختر و پسر در پیش‌آزمون و پس‌آزمون تفاوت معناداری وجود ندارد؛ بنابراین، فرضیه دوم تحقیق رد می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

از نتایج این تحقیق می‌توان استنباط کرد که آموزش مهارت‌های اجتماعی باعث افزایش میانگین نمرات انشای دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی شده است ($F = 4/07$, $p < 0/05$, جدول ۱). مشاهده شده در تحلیل واریانس (جدول ۳) نیز از F جدول در سطح بیش از ۰/۰۰۱ بزرگ‌تر است و نشان می‌دهد که با در نظر گرفتن متغیر جنسیت و پیش‌آزمون به عنوان متغیرهای مداخله‌کننده با توان آزمون ۱ متغیر مستقل بر متغیر وابسته تأثیر داشته و آموزش مهارت‌های اجتماعی میانگین نمرات انشای دانش‌آموزان پایه سوم را افزایش داده است.

نتیجه این تحقیق با یافته نواب‌پور و ادریسی (۱۳۷۳) همسوست. نواب‌پور و ادریسی به این نتیجه رسیدند که ارتباطات اجتماعی دانش‌آموزان بر نوشتن انشای آنان تأثیر دارد و کسب مهارت‌های ارتباطی به بیان نوشتاری دانش‌آموزان کمک می‌کند. ارتباطات

اجتماعی، بیان‌گفتاری است و سهولت بیان‌گفتاری به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا آنچه را می‌اندیشند راحت‌تر بیان کنند و آنگاه با زبان نوشتاری بنویسند.

همان‌گونه که در جدول ۴ آمده است، میانگین نمره انشای دختران و پسران دانش‌آموز پایه سوم ابتدایی تفاوت معناداری نداشته و در هر دو جنس مهارت‌های اجتماعی باعث افزایش میانگین نمره انشا شده است. این نتیجه با یافته عباسیان (۱۳۷۴) همسو نیست. عباسیان در تحقیق خود به این نتیجه رسید که پسران بیش از دختران به درس انشا و نوشتن آن رغبت نشان می‌دهند. نتیجه این تحقیق نشان می‌دهد که پسران و دختران هر دو از آموزش مهارت‌های اجتماعی بهره برده‌اند، کسب این مهارت‌ها بر میانگین نمره انشای آنان تأثیر داشته است و دو جنس با یک‌دیگر تفاوتی نداشته‌اند.

براساس نتیجه این تحقیق، می‌توان پیشنهاد کرد که برای بهبود کیفیت انشای دانش‌آموزان ابتدایی غیر از توجه به آیین‌نگارش، جمله‌نویسی و رعایت قواعد دستوری می‌توان به آموزش مهارت‌های اجتماعی و بیان‌گفتاری هم توجه کرد. آموزش مهارت‌های اجتماعی فرصت تبادل نظر و گفت و شنود را به دانش‌آموزان می‌دهد. تبادل نظر و گفت و شنود به بیان‌گفتاری و پس از آن به بیان نوشتاری کمک می‌کند. از این تحقیق این نتیجه نیز حاصل می‌شود که اگر مهارت‌های اجتماعی به صورت منظم آموزش داده شود و دانش‌آموزان طی جلسات پیاپی به بحث گروهی و تبادل با یک‌دیگر پردازند، زمینه‌ای برای کسب مهارت اجتماعی و بیان‌گفتاری و آنگاه بیان نوشتاری فراهم می‌شود.

منابع

۱. حاجیان، ن؛ آموزش و طراحی انشا در پایه سوم ابتدایی، مجموعه مقالات سمپوزیوم نقش آموزش ابتدایی و جایگاه مطلوب آن در جامعه، معاونت پرورشی آموزش و پرورش استان اصفهان، ۱۳۷۴.
۲. سرمد، ز. بازرگان و حجازی، (۱۳۷۶)؛ روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، انتشارات آگاه.
۳. شیولسون، ار؛ استدلال آماری در علوم رفتاری، ج ۲، استنباط آماری، ترجمه ع. کیامتش (۱۳۶۶)، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی.
۴. عباسیان، ش؛ بررسی جایگاه درس انشا از دیدگاه مدیران و دبیران و دانش آموزان راهنمایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.
۵. قاسمی، ع؛ بررسی نحوه آموزش انشا و آزمایش فرایند محور در کلاس‌های آموزش انشای فارسی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشکده تحصیلات تکمیلی، دانشگاه شیراز، ۱۳۷۶.
۶. کارتلیج، جی. و میلبرن؛ آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان، ترجمه نظری‌نژاد، انتشارات آستان قدس رضوی مشهد، ۱۳۶۹.
۷. نواب‌پور، م. و ادریسی؛ بررسی روش‌های رایج تدریس درس انشای فارسی در مدارس یزد و ارائه روش‌های مطلوب، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۳.